

Az International Society for Knowledge Organization első konferenciája

Az *International Society for Knowledge Organization (ISKO)* 1990. augusztus 14–17. között tartotta első konferenciáját Darmstadtban.

A konferencia, bár első, de nem előzmények nélkül való. A *Gesellschaft für Klassifikation (GfK)*, amelyet 1977-ben alapítottak Németországban, eredetileg az osztályozás olyan elméleti és gyakorlati problémáit tárgyalta évenkénti vándorgyűlésein, amelyek nagy többsége szorosan kapcsolódott a könyvtári és dokumentációs tevékenységekhez, és a nem szigorúan e területet érintő előadások is (faktografikus adattárak, múzeumok tárolási kérdései stb.) a zömében könyvtáros résztvevők számára követhetők voltak. Később e vándorgyűléseken a matematikai osztályozási problémák, a számítógépes módszerek túlsúlyba kerültek, így a véges idő miatt kezdtek kiszorulni a társaság eredeti céljának megfelelő területek. A GfK alapítója, mindvégig szellemi vezetője és motorja, *dr. Ingetraut Dahlberg* nem kívánta energiáját diplomáciai huzavonákra fordítani, és 1989-ben megalapította az ISKO-t. Ez a szervezet is, és lapja, a Dahlberg szerkesztésében megjelenő *International Classification* is a verzőjén megfogalmazott tematikus körülhatárolás szerint az emberi tudás szervezési kérdéseivel, tagolódásával, terminológiai rendszerekkel és fogalomelmélettel foglalkozik. Ez nem jelenti a gyakorlati alkalmazások vagy a számítógépes munkák tapasztalatainak távol tartását, de a lap elsősorban könyvtáros, ill. informatikus szakemberek számára készül.

A kétéves gyakoriságúra tervezett ISKO-konferenciák sorát a *Tools for knowledge organization and the human interface* (Az ismeretek szervezésének eszközei, kapcsolatai az emberi közeggel) című darmstadti rendezvény nyitotta meg. 23 ország 200 szakértője gyűlt össze, és mintegy 60 előadás hangzott el. A 12 szekcióból 3-3 mindig párhuzamosan folyt, a 12 plenáris ülést pedig úgy iktatták közbe, hogy mindenki ott lehessen. Az előadások szövegét a szerzők többnyire időben elküldték, így az első napon már kézbe kaptuk a konferenciakötetet.

A szélesebb témákat felölelő plenáris ülésekről röviden adok hírt, a szekciókról csak nevekkel és előadáscímekkel. A részvételeit úgysem pótolhatja az ilyen beszámoló, annál kevésbé, mert a szekcióülések olyan kötetlen, barátságos légkörben folytak, hogy szinte minden előadás beszélgetésbe ment át.

A nyitó üdvözlőt *Ingetraut Dahlberg*, az ISKO elnöke mondta, és köszöntötte a résztvevőket a házigazda darmstadti műszaki egyetem képviselője, *Gerhard Knorz* professzor is.

1. plenáris ülés

Elnök: Winfried Schmitz-Esser (NSZK)

Előadók: Rafael Capurro (NSZK), Mary Dykstra (Kanada), Robert Fugmann (NSZK), Charles Hildreth (USA), Erich Mater (NSZK) és Brian Vickery (Nagy-Britannia).

Az ülés témája *Don Swannonnak* az "Information retrieval and the future of an illusion" (Az információkeresés és egy illúzió jövője) c. cikkében (*Journal*

of the American Society for Information Science, 39. köt. 2. sz. 1988. p. 92–98.) megfogalmazott kilenc posztulátuma volt. Swanson az emberi és gépi képességek összehasonlításával foglalkozik, és arra a következtetésre jut, hogy a számítógépnek "beépített" korlátai vannak, a teljesen algoritmizált szövegfeldolgozás és keresés sohasem lehet hibátlan, ez a munka véleményalkotást, ítélőképességet kíván, amit hiába várunk a géptől.

2. plenáris ülés

Elnök: Winfried Gödert (NSZK)

Előadó: Charles Hildreth (USA)

Az előadás a bibliográfiai adatbázisokban való online keresés strukturálását, az ezzel kapcsolatos legújabb kutatások eredményeit mutatta be. Állítása szerint a rendszerek tervezői nem fordítanak kellő figyelmet a tematikus keresésnél fellépő főbb hibátípusokra. Két online katalógusrendszer példáján illusztrálta az osztályozáson alapuló, illetve a "böngésző" keresés hatékonyságát, a felhasználó kiszolgálásának lehetőségeit.

3. plenáris ülés

Elnök: Winfried Gödert (NSZK)

Előadó: Masanobu Fujikawa (Japán)

"Concept theory and facet analysis of knowledge units with emphasis on artificial intelligence research" címen a mesterséges intelligencia kutatásába pillanthatunk be, a gondolkodás strukturális modellje, a "fogalom" kifejezés szemantikus definíciója segítségével. Az előadó hangsúlyozta, hogy csak a fogalmakon keresztül rögzíthetők az ismeretek, és az intelligencia is fogalmakkal operál. A japán műszaki-tudományos információs központban tervezett, szókapcsoláson alapuló, mondatstruktúrákat alkalmazó információkereső programról is hallottunk.

4. plenáris ülés

Elnök: Tim C. Craven (USA)

Előadó: Alan Gilchrist (Nagy-Britannia)

Az előadás címe szinte azonos a konferencia címével: "Knowledge organization and the human interface". Az ismeretek szervezésének (azaz annak az ismeretkörnek, amelyet magyarul információátvitel és -keresés néven emlegetünk leginkább) az emberi közeggel való kapcsolatát az angliai kutatások tapasztalatainak tükrében vizsgálta. A kutatások eddig igen kevés gyakorlatban hasznosítható eredményt mutathatnak fel, nincs olyan szakértő rendszer, amellyel intelligens információkeresést lehetne végrehajtani. Gilchrist szerint ez a terület a továbbiakban sem nélkülözheti a kemény intellektuális munkát.

5. plenáris ülés

Elnök: Winfried Schmitz-Esser (NSZK)

Előadó: Otto Sechser (Svájc)

Egy kissé optimistább hangú előadáson a TELEDATA rendszer tapasztalatait hallottuk. A TELEDATA kereskedelmi jellegű faktografikus adatbank, Zürichben működik, mind numerikus, mind szöveges adatokat tárol. Osztályozási problémákkal állandóan foglalkozniuk kell az üzembentartóknak: a faktografikus adatok naprakészen tartása konzekvens és szigorú feltételeknek eleget tévő osztályozási rendszert kíván. Az előadó elképzelése egy olyan hibrid rendszer kiépítése, amely a munka "könnyű" részét géppel végzi, a szakértőket pedig csak ott veszi igénybe, ahol a gép képességei kevésnek bizonyulnak.

6. plenáris ülés

Elnök: Alan Gilchrist (Nagy-Britannia)

Előadó: Brian Vickery (Nagy-Britannia)

Vickery előadása általános szinten tárgyalta az "ismeretek szervezését". Felsorolta azokat a szakterületeket, amelyek szorosan kapcsolódnak hozzá: a keresési technikák, az osztályozási struktúrák, a keresési módszerek terminológiájának ismerete mind szükséges az ismeretszervezés magasabb, automatizált szintű műveléséhez. Példákkal illusztrálta az információtudomány és a mesterséges intelligencia lehetséges találkozási pontjait.

7. plenáris ülés

Elnök: Norbert Meder (NSZK)

Előadó: Roland Hjerpe (Svédország)

Az információkereső rendszerek jellemzésével, értékelésével és összehasonlításával foglalkozott az előadás. A különböző elvi alapokon működő, és különböző gyakorlati megvalósítású rendszerek összehasonlíthatósága nem problémamentes feladat, mégis foglalkozni kell vele, hogy legalább általános szinten összevethető legyenek a rendszerek, és használatukra ajánlásokat lehessen kidolgozni.

8. plenáris ülés

Elnök: Loll Rolling (Luxemburg)

Előadó: Karen Markey Drabenstott (USA)

Drabenstott professzor 1983-1986 közötti munkájáról, az online kísérleti katalógusról számolt be kiemelkedő színvonalú előadásában. A kísérletek eredményeként olyan tematikus kereséseket lehet automatizáltan végezteni a katalógusban, amelyek a korábbi, csak alfabetikus, illetve tárgyszavas keresési lehetőségeket messze meghaladják. Beszámolt azokról a hardverben és a MARC-formátumban javasolt változtatásokról is, amelyek szükségesek a kísérletek tervezett folytatásához.

9. plenáris ülés

Elnök: Domokos Miklósné (Magyarország)

Előadó: Erich Mater (NSZK)

A dokumentumok feltárásának intellektuális, illetve számítógépi segítséggel végzett munkájáról,

azaz mindkettő előnyeiről és korlátairól adott összefoglalót az előadó, véleménye szerint az emberi intellektusban még nagyon sok ki nem használt tartalék rejlik, és ennek aktivizálásában a számítógépes szövegelemzés szerepet kaphat.

10. plenáris ülés

Elnök: Otto Sechser (Svájc)

Előadó: Hanne Albrechtsen (Dánia)

Ismét egy jelentős számítógépes kísérleti munkáról kaptunk beszámolót, természetesen olyat, amely bíz a számítógépi munkák továbbfejlesztésében. A kísérlet a Prototype Re-use Support System (PRESS) nevet viseli. Az információ keresésére olyan szoftvert építettek fel, amely újrahasználatos részekből, panelekből áll össze. A kitűzött célok között szerepel az automatikus indexelés stratégiájának kidolgozása, számítógépes reallizálása, és a félautomatikus tezauszépítés is.

11. plenáris ülés

Elnök: Ingetraut Dahlberg (NSZK)

A 12 munkacsoport elnökei mondták el összefoglalóikat a vezetésükkel lezajlott szekcióülésekről, mivel az időben párhuzamosan futó rendezvények miatt senki sem jutott hozzá, hogy valamennyi számára érdekes előadást meghallgassa. Részben ezen a plenáris ülésen, részben az első napon kézbe kapott konferenciakötetben lévő kivonatok segítségével mindenki tájékozódhatott mindenről, ami közelebbről érdekelte. A kávészünetekben megkeresett előadók készségesen ismételték el előadásuk lényegét, vagy adták át írásban a teljes szöveget.

12. plenáris ülés

Elnök: Douglas Foskett (Nagy-Britannia)

Előadó: Eric de Grollier (Franciaország)

Az elnök először is jókedvűen köszöntötte az előadót abból az alkalomból, hogy másodszer történik: Foskett elnöklésével de Grollier foglalja össze egy osztályozási konferencia eredményeit. Az első alkalom 1957-ben, Dorkingban volt.

Az előadó tíz pontba sűrítve mondta el meglátásait a konferenciával kapcsolatban, rámutatott azokra a területekre, amelyek további kutatásokat kívánnak.

Az ülés folytatásaként "Ajánlások a 90-es évekre" címen röviden véleményt mondott Ken Bakewell, Karen Markey Drabenstott, Douglas Foskett, Winfried Gödert, M. Gopinath, Eric de Grollier és Peter Jaenecke. Ajánlásaik összefoglalása: A gondolkodás természetét, az ismeretek termelődési mechanizmusainak az emberi társadalomba való beépülését kell még részleteiben feltárni, a szemantikai kutatásokat tovább kell folytatni, a felhasználói interfészeket kell egyszerűbbé, könnyebben hozzáférhetővé tenni. Szakmánk "gyenge pontjai" is szóba kerültek az ajánlások között: a szabványosítás, az egyetemes osztályozó rendszerek gondozása, a rendelkezésre álló hardver javítása, a felhasználók szükségleteinek és szokásainak jobb megismerése, az ismeretek felhasználóorientált hozzáféréseinek biztosítása a

könyvtárakban, a tudományok közötti jobb kooperáció mint az ismeretek rendszerezésének szükséges feltétele. Az ISKO már tett lépéseket ebbe az irányba, a könyvtári és nyelvészeti osztályozási munkák összehangolását kezdeményezte. Az ülés végén megfogalmazott kívánság: olyan rendszerben szeretnénk dolgozni, ahol nem szolgál, de irányítói és hasznélvezői vagyunk a számítógépnek.

Szekcióülések

A) Általános kérdések

Elnök: Ken Bakewell (Anglia)

Főelőadó: Felizitas Belke (NSZK)

J. Boon (Dél-afrikai Unió): A technológia szerepe az információ terjesztésében

Robert Fugmann (NSZK): Kihasztnálatlan intellektuális lehetőségek az indexelésben és osztályozásban

Pat Molholt (USA): A fogalmak közötti kapcsolatok szabványosítása az információkeresés javítása érdekében

Gerd Bauer (NSZK): Az ismeretek tezauruszjellegű szervezéséből nyerhető tudástöbblet

B) Algoritmikus szövegelemzés

Elnök és főelőadó: Brigitte Endres-Niggemeyer (NSZK)

Renate Defner (NSZK): Asszociatív szófelismerés

Gerda Ruge (NSZK): Szóasszociációk lingvisztikai alapon

Richard Bouche (Franciaország): Ismeretek visszakeresése dokumentumokból

Marek Ciganik (Csehszlovákia): Fazettás szöveg-szerkezetek

C) Terminológia

Elnök és főelőadó: Yukio Nakamura (Japán)

W. Mustafa-Eldadi (Franciaország): A terminológia szerepe az információkereső nyelvek elméletében

Christian Galinski (Ausztria): Szakenciklopédiák és lexikonok szerkesztése terminológiai módszerek segítségével

Elmisk ten Pas (Hollandia): A definíciók szerepe a terminológiában

Vu Guang-Vei (Kína): Az angol, kínai és japán terminológia összehasonlítása többnyelvű tezauruszok készítése céljából

D) Ismeretek szervezése általános rendszerekben

Elnök és főelőadó: Nancy Williamson (Kanada)

Eric de Grollier (Franciaország): "Egyesített" osztályozás: elmélet és gyakorlat

Eduard Suklasjan (Szovjetunió): A szovjet könyvtári-bibliográfiai osztályozás ismertetése

Gerhard Riethuis (Hollandia): Tezaurusépítés az ETO-ból

Werner Bies (NSZK): Szakkatalógusok készítési szabályai a német könyvtárak példáján

E) Ismeretek szervezése speciális rendszerekben I.

Elnök és főelőadó: Pavla Stancikova (Csehszlovákia)

Gerhard Budin (Ausztria): A biológiai ismeretek rendszerezésének kérdései

Erich Weihs (NSZK): A bajor talajinformációs rendszer tezaurusának építése

Padmini Raj (NSZK): Az anesztéziológia elhelyezése és felépítése különböző könyvtári osztályozási rendszerekben

A. A. N. Raju (India): Az indológia osztályozási problémái, különös tekintettel az ETO-ra

F) Tezaurusok

Elnök és főelőadó: Robert Fugmann (NSZK)

Alice Stern (Luxemburg): Meglévő tezaurusokra épülő szupertezaurusz összeállítása

Tim Craven (USA): Tezaurusok nyílábráinak automatikus szerkezetváltóztatása

Lorna Rees-Potter (Kanada): Dinamikus tezaurusok
Michael Eisner (NSZK): A tezaurusok egy újfajta funkciójáról az ARBOR rendszer példáján

G) Online keresés

Elnök: Ingeborg Stoltzenburg (NSZK)

Főelőadó: Anatol Vasiljev (Hollandia)

Winfried Gödert (NSZK): A tárgyszavas hozzáférés tervezése online katalógusokban

Hemalata Iyer (USA): Osztályozási szerkezetek az online keresésben

Anatol Vasiljev (Hollandia): Az online katalógusok tárgy szerinti hozzáférhetőségének javítása

Mary Dykstra (Kanada): Automatikus szövegelemzés és keresés ellenőrzött szövegeken

H) Ismeretek szervezése speciális rendszerekben II.

Elnök és főelőadó: Horst Körner (NSZK)

Annelise Pejtersen (Dánia): Képfelismerés számítógépes rendszere

Hans Czap (NSZK): Gazdasági és ipari információs rendszer

Josef Hölzl (Ausztria): Termelési és áru-gazdálkodási információs szakértő rendszer

Jutta Vischer (NSZK): Nemzetközi kereskedelmi rendszer terminológiájának és kódjainak harmonizálása

J) Hipermedia

Elnök és főelőadó: Winfried Schmitz-Esser (NSZK)

Arek Lesch (NSZK): A hipermedia lehetőségei

Lisbeth Björklund (Svédország): Négy hipertext-alkalmazás bemutatása

Archív anyagok osztályozási problémái – hipertext-alkalmazás

Roland Hjerpe (Svédország): Roget teauruszának továbbfejlesztése hipertext segítségével

K) Keresés egyetemes osztályozórendszerekben

Elnök: Barbara Kelm (NSZK)

Főelőadó: Nancy Williamson (Kanada)

Hannes Hug (Svájc): ETO-keresés az ETH (Zürich) könyvtárban

Nancy Williamson (Kanada): A Library of Congress-szel közös osztályozási rendszer előnyei

M. A. Gopinath (India): Számítógépes visszakeresés a kettősponos osztályozási rendszerrel

L) Visszakeresési technikák

Elnök és főelőadó: Krishan Kumar (India)

Alina Vickery (Nagy-Britannia): Ismeretszervezés intelligens rendszerben

Veronica Oechtering (NSZK): Tárgyorientált online rendszerek egyedi számítógépi megoldásai

Marlene Rockmore (USA): Fazetták és teauruszok egy többcélú információkereső rendszerben

Michael Schopen (NSZK): Különböző adatállományokkal való keresés orvosi biológiai adatbankban

M) Indexelés

Elnök és főelőadó: Gerhard Riesthuis (Hollandia)

Claus Poulsen (Dánia): Új koncepció az indexelésben

R. G. Prasher (India): Index és indexelés

M. Parameshwaran (India): Láncindex egy Dewey osztályozási rendszert alkalmazó katalógushoz

Mirja Ilvonen (Finnország): A környezet hatásai az indexelő munkájának egyeztetésében.

Természetesen nem hallottam valamennyi előadást, mégis azzal az általános meglátással fejezem be, hogy a hipermedláról még sokat fogunk hallani. (Jó lenne magyar kifejezést találni a hipertextre.)

Domokos Miklósné
(Budapesti Műszaki Egyetem
Központi Könyvtár)

Miért közkedvelt a Medline

CD-ROM-on?

Tapasztalatok a SOTE Központi Könyvtárban

A Medline CD-ROM adatbázis az orvosegyetemi felhasználók körében igen nagy népszerűsége tett szert az elmúlt évben. Mi ennek az oka?

Nézzük előbb a felhasználókat. Orvosainkat és a hallgatókat, vagyis a potenciális felhasználókat három kategóriába sorolhatom:

1. külföldi ösztöndíja során meglátta az irodalomkutatásnak ezt a módját, és hozzáférhető volt számára;
2. külföldi ösztöndíja során látott ilyet, de nem használhatta;
3. könyvtárunkon kívül sehol nem találkozott ilyenel.

Az első kategóriához tartozók hamar elsajátítják az adatbázis önálló használatát, hiszen nem ismeretlen számukra, majdnem hogy természetes ennek megléte. A második és harmadik csoport tagjai örömmel vállalkoznak az adatbázis keresőnyelvének elsajátítására. Elégedetten veszik tudomásul, hogy ha késéssel és nagy erőfeszítések árán is, de próbálunk felzárkózni a fejlett információszolgáltatáshoz. Mindhárom csoport véleménye megegyezik azonban abban, hogy az irodalomkutatást a továbbiakban csak ezen a módon, az adatbázisból adódó előnyök alapján tudják elképzelni.

Nézzük az adatbázist *használhatósági* szempontból. A Medline CD-ROM orvosi-biológiai adatbázis lézerlemezen. Több CD-ROM kiadása létezik, a SOTE Központi Könyvtár a Silver Platter kiadásra fizet elő.

TI TITLE: Radiation pneumonitis and fibrosis following split-course radiation therapy for lung cancer. A radiologic and physiologic study.
AU AUTHOR: Mattson-K; Holsti-LR; Poppius-H; Korhola-D; Stenman-S; Tammilehto-L; Salmo-M
AD ADDRESS OF AUTHOR: Department of Pulmonary Medicine, Helsinki University Central Hospital, Finland.
SO SOURCE: Acta-Oncol. 1987; 26(3): 193-6
PY PUBLICATION YEAR: 1987
LA LANGUAGE: ENGLISH
CP COUNTRY OF PUBLICATION: SWEDEN
AB ABSTRACT: Radiographic signs of radiation pneumonitis and fibrosis were assessed and pulmonary function monitored in lung cancer patients after two different split-course radiation therapy schedules, one with a rest interval of 3 weeks and the other with a rest interval of 5 weeks, the total radiation dose being the same in both treatments (55 Gy/20 fractions/7 or 9 weeks). Post-mortem findings were analysed when available. Spirometric measurement of vital capacity, determination of diffusing capacity for carbon monoxide (DL) and alveolar volume with the single breath technique, and determination of regional distribution of lung perfusion by two different techniques, radiospirometry and gamma camera digital display following intravenous injection of ¹³³Xe, were carried out before and at various times after the completion of irradiation. Of the physiologic parameters, only DL showed a significant decrease 6 as well as 9 months post-treatment (p less than 0.05). No difference between the two treatment schedules could be shown with regard to grade or time pattern of radiologic changes or decrease in DL. The findings suggest that measurement of DL may be of value in monitoring patients included in research protocols for radiation therapy of lung cancer as well as in selection of patients for this treatment.
MESH MEDICAL SUBJECT HEADING: Aged-; Comparative-Study; Human-; Male-; Middle-Age; Monitoring-; Physiologic-; Pneumonia-diagnosis; Prognosis-; Pulmonary-Diffusing-Capacity; Pulmonary-Fibrosis-diagnosis; Radiation-Injuries-diagnosis; Radiotherapy-Dosage; Respiratory-Function-Tests; Time-Factors
MESH MEDICAL SUBJECT HEADING: *Lung-Neoplasms-radiotherapy; *Pneumonia-etiology; *Pulmonary-Fibrosis-etiology; *Radiation-Injuries-etiology; *Radiotherapy-adverse-effects
ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER: 0349-652X
AN MEDLINE ACCESSION NUMBER: 88000206
UD UPDATE CODE: 8801